

Fernando Benet Rasbó (1880-1954): el pintor colleccionista. L'obra d'una vida dedicada a l'art

ESTER BARÓN

Doctora en Història de l'art

SARA GOMÀ

Doctora en Història de l'art

Apunts biogràfics

Fernando Benet Rasbó va néixer a Barcelona el 17 de gener de 1880 fruit del matrimoni entre Tomàs Benet Caballero i Eulàlia Rasbó Dutrux (figura 1).¹ Durant els primers anys de la seva vida va residir al barri de la Ribera, inicialment en un immoble del carrer d'en Tantarantana, núm. 23, i més tard al pis principal del carrer dels Escudellers, núm. 5-7-9, on el seu pare havia establert el Col·legi de Sant Agustí de 1a i 2a Ensenyança i Escola de Comerç. Tomás Benet era mestre i director d'aquest centre i Fernando Benet hi va rebre la formació bàsica.²

En aquesta mateixa escola, on també feien visites a tallers, va assistir a classes d'adorna-

FIGURA 1. Fotografia de Fernando Benet Rasbó publicada a la revista *Liceo: Revista Gráfica Selecta* el maig de 1950.

1. AMCB, Llibre de registre de naixements, any 1880. Full 362, Top. 5-00-H-09-00, vol. 182.

2. Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona, Autorización Colegio San Agustín, calle Escudellers de Barcelona. Directores: Tomàs Benet Caballero i Lorenzo Ayuso Arnaiz, ES-CAT-UB-02-2392-05.

FIGURA 2. Fernando Benet Rasbó, *Figura 140*, 1897. *Figura 141*, 1898. Dibuijos al carbonet, 29,7×21 cm. Arxiu personal Elena Boissel Benet.

ment, calligrafia, dibuix, pintura i música, que li van permetre aprendre diverses tècniques artístiques, com la pintura a l'oli, el dibuix al carbonet i el dibuix aquarellat. Bona part dels treballs artístics que Benet va executar al llarg de la seva vida els conserven les seves netes i demostren que tenia força destresa (figura 2). Per comprendre els inicis de qui hem anomenat el pintor col·leccionista, convé afegir que es va instal·lar un temps a París, fet que li va permetre viure el món de la bohèmia i l'ambient artístic de la ciutat. En darrer lloc, sabem que va participar a les exposicions de Belles Arts i Indústries Artístiques de Barcelona dels anys 1896 i 1898, dins les seccions de fusteria, ebanisteria i pintura.³

Així i tot, després de fer el grau de batxillerat, Fernando Benet va obtenir la Llicenciatura de Filosofia i Lletres (1900) i la Llicenciatura de Dret (1904), ambdues titulacions a la Universitat Literària de Barcelona. Des d'aleshores i fins a 1954, Benet va estar adherit al Col·legi de l'Advocacia de Barcelona i va exercir com a advocat a títol particular amb despatx al carrer de Santa Anna, núm. 4, entresol, de Barcelona.⁴ Igualment, és important tenir present que va ser advocat de la Federació Patronal de Catalunya, on també es va implicar el seu cosí germà Tomàs Benet i Benet (1895–1936). A finals de l'any 1921, l'organització sindical va adquirir el diari *La Publicidad* i Benet en fou designat director. Ara bé, la permanència de l'equip, liderat per Felip

3. Vegeu els catàlegs de les exposicions: *Catálogo Ilustrado de la Tercera Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas*. Barcelona: J. Thomas & Cia., 1896, pàg. 117. *IV Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas. Catálogo Ilustrado*. Barcelona: Imp. de Henrich y Cia., 1898, pàg. 32.

4. ANC, Expedient col·legial de Ferran Benet. Fons núm. 440 de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona.

Pons Solanes, no va durar gaire —l'any 1922 Benet va deixar la direcció— i, finalment, Acció Catalana va comprar el diari.⁵

Fernando Benet es va casar en primeres núpcies amb Antoinette Pessièto Dussaut (1882-1947), d'origen francès, i va tenir tres filles: Enriqueta (1911-1994), María Isabel (1917-2009) i Elena (1919-2008), i un fill, Tomás (1915-1939). La família residia al carrer de Mallorca, núm. 246, principal, de Barcelona, en un immoble propietat dels seus pares. Des de ben aviat, Fernando Benet va participar en diverses entitats culturals de Barcelona, com l'Ateneu Barcelonès, on va ingressar el 1905 en qualitat de soci transeünt inscrit a la Secció de Ciències Morals, i els Amics dels Museus de Catalunya, d'on va ser vicepresident de la junta directiva des del mateix any de la seva fundació, 1933.⁶ Si bé en la primera entitat va realitzar altes i baixes força freqüents fins a l'any 1936, data en què es perd el seu rastre documental, en el cas dels Amics dels Museus va continuar-hi actiu fins ben entrada la postguerra, referència que aprofundirem més endavant. El fet que Benet, a més d'advocat, tingués una gran sensibilitat artística, el va portar a esdevenir el marmessor testamentari, juntament amb Rafael Closas i Silveri Valls Comas, del llegat del col·leccionista Feliu Sala i Barnades al Museu d'Art Modern de Barcelona, l'any 1924.⁷ D'aquest entorn del col·leccionisme de la Barcelona de principis de segle xx, també és interessant la seva participació a l'Agrupació de Col·leccionistes d'Obres d'Art, un intent fundacional que va tenir lloc l'octubre de 1932 al Reial Cercle Artístic i en el qual van prendre part personatges com Josep Bertran i Musitu, Pere Casas Abarca i Pelegrí Casades i Gramatxes, entre d'altres.⁸

En el període de la preguerra, Benet es va divorciar de la seva primera esposa i es va traslladar a viure a la Vila Eulàlia, una torre situada al carrer del Baró de la Barre, núm. 1, de Barcelona (figura 3). La finca havia estat adquirida pel seu pare l'any 1902 i, cap a finals de 1930, ja constava com a propietat de l'advocat.⁹ Al cap de poc temps, a la casa també hi viuria Concha Mur Sán-

5. «La Actualidad en Barcelona». *Mundo Gráfico*, any 12, núm. 553, 7-6-1922, [s. p.].

6. Serra, 2003: 12-13.

7. ANC, Llegat testamentari de Feliu Sala i Barnades, 15-3-1924. ANCI-715-T-2387.

8. «En el Círculo Artístico ha tenido efecto otra reunión [...]». *La Vanguardia*, 30-10-1932, pàg. 10.

9. AMCB, Calle Nuestra Señora del Coll. D. Tomas Benet, solicita permiso para construir una casa en el terreno de su propiedad. Arquitecto municipal: Buenaventura Conill, 30-4-1903. Número de registre: 1405/1903, signatura topogràfica: C-10088-1405.

FIGURA 3. Vista del despatx de Fernando Benet al seu domicili del carrer del Baró de la Barre de Barcelona. Arxiu personal Elena Boissel Benet.

chez (1898–1971), segona esposa de Fernando Benet. En aquest sentit, és significatiu detallar que, des del mateix 18 de juliol de 1936, l'advocat va ser perseguit i el seu despatx, saquejat, un conjunt de fets que el van portar a refugiar-se primer a París i després a Mallorca.

Tossa de Mar: vila d'estiu i refugi d'artistes

Cap a 1915, Benet va adquirir una casa al número 25 del carrer de Sant Telm¹⁰ de Tossa de Mar (figura 4), atret per les seves fantàstiques platges i pels seus paisatges, i va esdevenir un dels primers estiuejants barcelonins de la vila. En aquells temps, la població de Tossa es convertí en un pol d'atracció i d'inspiració per a molts artistes amics del colleccionista, com Joan Colom, Marian Espinal, Ignasi Mallol, Rafael Benet, Pere Créixams i Frederic Marès. Sem-

10. Arxiu Històric Municipal de Tossa de Mar, Llista cobratòria de la contribució. Els documents de la contribució territorial urbana permeten consultar els moviments de propietat de la casa que, anteriorment, havia estat propietat d'Antònia Roca Madrenys, resident a Olot, però d'ascendència tossenca.

bla que l'ambient de Tossa, tan favorable als artistes i intel·lectuals, l'havia creat el col·leccionista.

Els Benet es van relacionar amb altres famílies estiuejants barcelonines, conegudes com la colònia i que, alhora, es barrejaven amb les famílies benestants de la vila. Entre elles cal destacar les dels fotògrafs Sebastià Jordi Vidal i Narcís Ricart Bagué,¹¹ testimonis gràfics de les estades de la família Benet a Tossa de Mar (figura 5). Totes elles representaven un primer turisme anterior al boom més cosmopolita dels artistes i intel·lectuals dels anys trenta i posteriors.¹²

Sabem, pel mateix pintor i crític d'art Rafael Benet,¹³ autor del cèlebre article titulat «Tossa, Babel de les Arts», publicat a la revista *Art* el mes d'octubre de 1934, que l'advocat Benet va moblar i decorar la casa de Tossa amb mobles antics i antiguitats com calaixeres, armaris, miralls, caixes de mariner, ceràmica catalana dels segles XVII i XVIII i gravats de temes nàutics. A l'article es descriu «la casa que tenia el col·leccionista Ferran Benet a Tossa, instal·lada a base d'antiguitats del país i que gairebé es pot considerar com un museu folklòric. Llits policromats d'Olot, rajoles i ceràmiques catalanes, mobles de les antigues cases senyorials o marineres de Tossa».¹⁴ El 1934, la casa va passar a mans del pintor txec d'origen jueu-alemany Georges Kars

FIGURA 4. Vista de la casa de Fernando Benet al carrer de Sant Telm, núm. 25. Tossa de Mar, ca. 1915. Arxiu personal Elena Boissel Benet.

11. Vilà, 2002: s. p.

12. Moré Aguirre, 2002: s. p.

13. El mes d'agost de 1933, el director de la revista *Art*, Joan Merli, va encarregar al seu amic pintor i crític d'art Rafael Benet un article sobre tots els artistes que havien passat per la població de Tossa de Mar. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Joan Merli a Rafael Benet. Barcelona, 31 d'agost de 1934.

14. Benet, 1934b: 8.

FIGURA 5. Narcís Ricart Bagué, *Jocs a la platja*, ca. 1929. Les germanes Benet són, d'esquerra a dreta, María Isabel i Enriqueta; Elena és la sisena. Col·lecció Mercè Ricart Folch, Barcelona.

(1882–1945) i la seva esposa Nora (de soltera, Berta Braunova), que havien arribat a la població a través del pintor Pere Créixams, llavors instal·lat a París i molt amic de Rafael Benet, que havia convidat els seus col·legues artistes de l'Escola de París a conèixer Tossa de Mar.

Per una missiva del pintor Georges Kars a Fernando Benet, tenim notícia que els primers contactes entre el matrimoni Kars i l'advocat per la compra de la casa van tenir lloc en una trobada a l'Hotel Bristol de Barcelona el mes de juny de 1933, on s'acordà el preu de venda en 22.500 pessetes. A partir de llavors, es van trobar tres vegades més per tancar l'acord.¹⁵ Per la seva banda, el pintor Rafael Benet, animador de la vida artística i cultural de la vila i amb qui el matrimoni Kars va establir una forta amistat, va ser l'intermediari en la venda de la casa de Tossa i ho va fer de manera totalment desinteressada.¹⁶

Tal com diu Kars en una de les cartes a Rafael Benet, el seu interès era poder passar alguns mesos a Tossa, sobretot a l'estiu, amb la resta dels artistes coneguts de París: «El petit dipòsit que et confio, estimat Benet, per comprar

15. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Fernando Benet a Rafael Benet, Barcelona, 19 d'octubre de 1933.

16. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Georges Kars a Fernando Benet, París, 24 d'octubre de 1933. La venda de la casa de Tossa de Mar està documentada a través de la correspondència conservada al Fons Rafael Benet de la Biblioteca Nacional de Catalunya, que hem pogut consultar a bastament.

aquesta petita casa de camp, per gaudir amb vosaltres durant alguns mesos de cada any o almenys de la dolçor del vostre bell cel català».¹⁷

Sabem, per una carta que Georges Kars va adreçar a Rafael Benet, que Fernando Benet li va vendre la casa amb tot el mobiliari i els estris de la llar. Per tant, recomanat pel crític, Fernando va redactar un inventari, el 15 d'octubre de 1933, de tots els objectes de la casa per fer-li arribar al pintor txec.¹⁸ Anys després, Vicenç Esteban i Darder, llavors director del Museu Municipal de Tossa de Mar, recordava el pas de Nora Kars, ja vídua, per la població i explicava que, en el transcurs d'aquella estada, li va fer de cicerone i va tenir el privilegi de visitar la casa, de la qual va fer un relat detallat:

L'edifici havia sigut propietat i residència d'estiu de l'advocat de la patronal Fernando Benet de Barcelona, col·leccionista d'antiguitats. En la casa hi havia unes mostres nombroses de rajoles i plats de ceràmica catalana dels segles XVII i XVIII, que guarnien molts panys de paret, a més de molts mobles antics de gran qualitat i molts gravats de temes nàutics. La senyora Kars va mostrar-me la seva casa, peça a peça, aturant-se al davant de les calaixeres, armaris i miralls, amb el comentari que totes les coses que formen una llar porten una mica de l'ànima dels que l'habiten.¹⁹

En paraules del crític d'art Rafael Benet, els nous propietaris s'identifiquen plenament amb la col·lecció d'antiguitats, procedent de l'advocat Benet, que havien contret amb l'adquisició de la casa: «Kars diu que ell i la seva muller han esdevingut conservadors voluntaris d'aquest museu vivent».²⁰ Tot i les promeses de Kars, al llarg de la correspondència es fan evidents les dificultats per obtenir els diners, el retard en el pagament i les queixes de Fernando Benet a Rafael Benet.²¹ Finalment, el registre del contracte de la compra de la casa va tenir lloc a Barcelona el 17 de juliol de 1934.²²

17. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Georges Kars a Rafael Benet, París, 14 d'octubre de 1933.

18. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Fernando Benet a Rafael Benet, Barcelona, 17 d'octubre de 1933. Malauradament no disposem encara d'aquest inventari. En aquell temps Fernando Benet estava en procés de separació de la seva esposa, per tant, necessitava efectuar la venda el més aviat possible.

19. Esteban, 1993: 11.

20. Benet, 1934b: 8.

21. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Fernando Benet a Rafael Benet, Barcelona, 27 de desembre de 1933.

22. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Antonio Arenas y Sánchez del Río -notari de Barcelona- va autoritzar còpia el 17-7-1934 amb núm. 1.255 de protocol, on el Sr. Fernando

FIGURA 6. Georges Kars, *Autoretrat*, 1930. Oli sobre tela, 73 × 54 cm. Galeria Nacional de Praga, número d'inventari O 14785. Adquirit pel museu el 1982.

És important destacar que Georges Kars (figura 6) va formar part de la comunitat artística catalana i internacional de Tossa i va ser assidu dels establiments de moda, com el Bar d'en Marcus, el Buen Retiro, el Cafè d'en Biel, la Pensión Steyer, etc., on es reunien els artistes i els intel·lectuals. També es va relacionar amb l'escultor Enric Casanovas i amb l'arqueòleg Alberto del Castillo, que, juntament amb Rafael Benet i Pere Créixams, van fundar el Museu d'Art Contemporani de Tossa l'any 1935. Així, Rafael Benet, a l'article titulat «Conversa d'estiu», publicat a *La Veu de Catalunya* a principis de juliol de 1935, s'enorgulleix de la seva amistat amb Kars:

Sota el tenderol que el ventet agita, prenem l'aperitiu el pintor Georges Kars i jo. Fa alguns dies que ha tornat a Catalunya, i s'ha instal·lat a la seva casa de Tossa de Mar. Els meus lectors coneixen perfectament el pintor Kars: he parlat tantes vegades d'ell com artista i com a home! He fet l'elogi del seu art i de la seva fina, però esmussada, ironia. Kars és un admirable *causeur*. Parla àgilment, però quan ataca, li plau de fer-ho, més aviat pel cantó rom del seu estilet irònic, que per la punta.²³

Malauradament, el matrimoni Kars solament va poder gaudir de la casa del carrer de Sant Telm un total de tres estius. Degut a l'esclat de la Guerra Civil, el mes de juliol de 1936 van haver d'abandonar Tossa de Mar, es van embarcar en un dels vaixells que vingueren a recollir els estrangers de Tossa i va ser repatriats a França. Els Kars es van refugiar durant tres anys a la ciutat de Lió abans de marxar a Suïssa l'any 1942. No obstant això, la tardor de 1940, el matrimoni va tornar a recórrer a l'ajuda del pintor Benet i també de l'advocat per registrar de nou la propietat de la casa a nom de Nora Kars.²⁴ Posterior-

Benet Rasbó venia la finca esmentada als Srs. Jorge Kars i Berta Braun-ova. Documento núm. 137-46.

23. Benet, 1935: 9.

24. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Georges Kars a Rafael Benet, Lió, 16 d'octubre de 1940.

ment la propietat va ser llogada²⁵ i, finalment, el 1956, nou anys després de la mort de Georges Kars, que es va suïcidar a Ginebra el 6 de febrer de 1945, va ser venuda per la seva vídua.²⁶

Orígens de la col·lecció de Fernando Benet

L'inici de la seva col·lecció artística el situem al voltant de 1920, amb l'adquisició de les seves primeres obres. Benet va ser un col·leccionista assidu a les principals galeries d'art de la ciutat de Barcelona. Entre aquestes destaquem la botiga d'antiguitats El Camarín,²⁷ situada al desaparegut carrer de Corríbia, 7, propietat als anys vint de l'antiquari Generós Añés, on va adquirir, principalment, pintura antiga i moderna;²⁸ la Sala Parés,²⁹ al carrer de Petritxol, 5 i les Galeries Dalmau, al carrer de la Portaferrixa, 18, molt properes al seu despatx d'advocat i, més endavant, situades a la nova seu del passeig de Gràcia, 62; i la Sala Joan Merli de les Galeries Laietanes, a la Gran Via de les Corts Catalanes, 613, que presentaven exposicions periòdiques dels artistes del seu temps i que van acabar formant part de la col·lecció Benet.

A principis dels anys trenta va ser soci subscriptor de l'Organització Joan Merli,³⁰ a través de la qual adquirí obra d'artistes com Emili Bosch Roger, Josep Gausachs i Josep Obiols, i va passar a ser client habitual de la Sala Barcino, situada al número 29 de la Rambla de Catalunya, propietat del marxant de quadres Vicente García Simón, amb qui col·laborà en projectes expositius

25. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Georges Kars a Rafael Benet, Lió, 31 de desembre de 1940.

26. BNC. Fons Rafael Benet, Carta de Nora Kars a Rafael Benet, París, 18 d'octubre de 1956.

27. Marès, 1977: 241-244. Escolano, 2019: 221.

28. *Exposició de pintura moderna. Invitació*, El Camarín, Corríbia, 7. Sense data.

29. El mes de desembre de 1927, Fernando Benet va participar amb obres de la seva col·lecció en una exposició homenatge al pintor Marià Llavenera a la Sala Parés, al costat d'altres col·leccionistes, com Lluís Plandiura i el Dr. Estilhes. També va col·laborar en el Saló «La Nova Revista» de Josep Maria Junoy a la Sala Parés, del 7 al 20 de desembre de 1928, i va adquirir obra del pintor Joan Serra a l'exposició organitzada per la galeria de l'1 al 14 de febrer de 1930. Vegeu Maragall, 1975: 168-169, 184 i 196.

30. Fernando Benet va estar present, com a subscriptor número 24, a la primera mostra celebrada a les sales de les Galeries Laietanes. *Primera Exposició-Adjudicació*, Galeries Laietanes. Organització: Joan Merli, Barcelona, del 18 al 30 d'octubre de 1930. Barcelona: Castells Valls, 1930.

de pintura moderna i també va fer negocis.³¹ Així mateix, també visitava la Sala Badrinas, situada a la Diagonal de Barcelona, La Pinacoteca, al passeig de Gràcia, 34, i les Galeries Syra, al carrer de la Diputació.

D'aquesta manera, Benet va mantenir sempre bons contactes amb els galeristes de la ciutat, als quals comprava obres assíduament i amb qui va establir amistat, com va ser el cas de Josep Costa Ferrer (1876–1971),³² dibuixant i caricaturista, conegut com a Picarol, alhora que antiquari, col·leccionista i galerista. Es van conèixer a Barcelona, on Costa va tenir un magatzem d'antiguitats al carrer dels Escudellers amb Avinyó, 70, i un pis principal al carrer del Call, 28. Uns anys més tard van coincidir a Palma de Mallorca, on Pep Costa es va establir a finals de 1928 i va inaugurar, al carrer del Conquistador, 30, les Galeries Costa, de les quals Benet era client. El vincle amb Mallorca i amb Pep Costa va portar Benet a adquirir unes finques a Cala d'Or (Santanyí) —una urbanització propietat del dibuixant— que més tard es va vendre. Igualment, Costa va proposar a Benet la venda d'algunes de les seves pintures a l'empresari i financer mallorquí Juan March, assidu comprador del seu establiment, però Benet ho va refusar.³³

Tanmateix, després de la Guerra Civil, quan les seves possibilitats d'adquirir obres van disminuir bastant a causa la gran inflació dels preus i la sobrevaloració dels artistes,³⁴ Benet visitava sovint els estudis dels pintors, on comprava obra directament.

El seu món artístic

El món artístic de Fernando Benet era molt pròxim al del seu amic de jove, el poeta i filòsof Francesc Pujols, defensor i portaveu de l'associació noucentista de caràcter eclèctic anomenada Les Arts i els Artistes, fundada pel

31. *Exposición de pintura moderna*, Sala Barcino, V. García Simón, Barcelona, del 8 al 21 de novembre de 1930. *Exposición de pintura moderna*, Sala Barcino, V. García Simón, Barcelona, febrer de 1931; *Exposición de pintura moderna*, Sala Barcino, V. García Simón, Barcelona, octubre de 1932.

32. Marès, 1977: 229. Beltrán i Ramon, 2015: 106–107.

33. Segons ens ho va explicar Elena Boissel Benet, neta del col·leccionista, en una entrevista a Barcelona el dia 15 de juny de 2022.

34. La temporada 1942–1943, la pintura de Joan Colom, especialitzat en escenes de trobades al camp, podia cotitzar-se entre 25.000 i 50.000 pessetes. Els dibuixos i les aquarel·les valien al voltant de 15.000 pessetes.

pintor Iu Pasqual el 1910, que aglutinà artistes de generacions diferents sota el lema *L'art viu i sincer*. En la col·lecció de Benet trobem, per tant, molts dels noms d'aquesta associació: Joan Colom (figura 7), Ricard Canals, Isidre Nonell, Feliu Elias, Iu Pasqual, Joaquim Mir, Alexandre de Cabanyes, Pere Isern Aliè, Sebastià Junyer Vidal, Francesc Labarta, Rafael Martínez Padilla, Nicolau Raurich, Ignasi Mallol, Domènec Carles i Manuel Humbert. El mestre Ramon Martí i Alsina, exponent del realisme i renovador de la pintura catalana moderna, també hi era present amb sis pintures, així com el reconegut pintor modernista Santiago Rusiñol³⁵ (figura 8) amb una obra, l'impressionista Darío de Regoyos amb tres i Joaquim Sunyer (figura 9), un dels màxims representants del noucentisme, amb cinc obres. També atresorà obra escultòrica de Joan Rebull, Apelles Fenosa, Frederic Marès i Josep Segura Curcó.

FIGURA 7. Joan Colom, *Romeria*. Oli sobre tela, 45 × 61 cm. Signat «J. Colom» a l'angle inferior esquerre. Numerat inv. «núm. 61162» a l'angle inferior dret. Al revers, una etiqueta amb el núm. 79. Col·lecció particular.

35. «Nuestros artistas en la intimidad. Santiago Rusiñol». *La Tribuna. Diario Independiente*, 6-3-1912, s. p. *Primera Exposición Internacional de Pintura y Escultura*. Museo de Bellas Artes de Bilbao, Bilbao, 1919, núm. 327. *Exposición de pintura moderna*, Sala Barcino, Barcelona, del 8 al 21 de novembre de 1930, cat. núm. 20.

FIGURA 8. Santiago Rusiñol, *Calvari de Bètera, II*, 1910. Oli sobre tela, 88 x 122,5 cm. Signat «S. Rusiñol» a l'angle inferior esquerre. Col·lecció particular.

FIGURA 9. Joaquim Sunyer, *Puig del Mas*, 1914. Oli sobre tela, 73 x 93 cm. Signat «Sunyer» a l'angle inferior dret. Col·lecció particular.

D'altra banda, hi trobem els joves artistes vius més inquiets representants dels grups de la Generació de 1917, com els evolucionistes: Ramon de Capmany, Josep Mompou, Joan Serra i Alfred Sisquella (figura 10); els courbets (de l'Agrupació Courbet): Rafael Benet, Marià Espinal, Josep Obiols i Enric Cristòfor Ricart; el membre del Saló Nou Ambient Francesc Camps i Ribera i el jove Joan Commeleran, de l'Associació d'Artistes Independents. També es va interessar pels artistes que llavors ja tenien un ressò internacional, com Josep de Togores i Pere Pruna. Amb tot, la collecció Benet va aplegar més de cinc-centes obres de pintura de gran qualitat, a més de gravats, dibuixos i algunes escultures d'artistes dels cercles postmodernistes, noucentistes i de totes les figures significatives de la segona dècada del segle XX i bona part de la inquietud artística no adscrita a l'avantguarda.

FIGURA 10. Alfred Sisquella, *Natura Morta*, c. 1921. Oli sobre tela, 55 × 65 cm.
Fons Francesc Serra Dimas. Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

Un dels primers col·leccionistes de l'obra d'Isidre Nonell

Fernando Benet fou un dels primers col·leccionistes de l'obra d'Isidre Nonell, en vida del pintor, tal com ho reconeixia el crític d'art i amic Rafael Benet a les pàgines de *La Veu de Catalunya*:

Ha estat, Ferran Benet, un dels primers col·leccionistes de Nonell. Benet col·leccionava pintura del nostre artista fi de segle, quan a Barcelona gairebé ningú la volia. Ferran Benet adquirí totes o gairebé totes les teles que posseeix de la magnífica col·lecció de Nonell, en vida del pintor.³⁶

Ben aviat, el col·leccionista va adquirir obra seva, com la titulada *Lassitud* (1910) (figura 11),³⁷ que formà part de la reeixida exposició individual de Nonell celebrada a les Galeries del Faiança Català el gener de 1910. En el transcurs del temps, Benet va aconseguir atresorar un total de deu pintures de Nonell i un extraordinari recull dels seus dibuixos, que amb els anys van augmentar de manera significativa la seva cotització inicial. En aquest sentit, el crític d'art Rafael Benet destacava l'ull expert del col·leccionista a l'hora d'adquirir l'obra dels artistes de la seva col·lecció, especialment la de Nonell:

Aquests Nonells de la Col·lecció Benet són obres mestres, que s'han confitat amb els anys i que han doblat quatre, cinc o sis vegades la seva cotització inicial. El col·leccionista Ferran Benet, sense cercar-lo, ha fet un gran negoci amb la pintura de Nonell. És el premi que, sovint, toca als bons col·leccionistes d'art. Per això avui fem l'elogi del nostre col·leccionisme que compra per gust i no per a fer negoci, però que degut al seu bell instint pictòric, dobla o triplica, etc. el capital emprat, perquè les obres d'art que resisteixen el temps tenen aquesta virtut. Ferran Benet ha fet aquest negoci, ben clar, amb els Nonell, i també amb altres autors.³⁸

La seva admiració per l'artista la compartí amb altres col·leccionistes contemporanis seus, com Josep Sala, Carles Junyer, Santiago Julià, Lluís Plandiura, Manuel Rocamora i Josep Barbey, entre d'altres. I també amb els membres de l'associació Les Arts i els Artistes i del grup del Saló Nou Ambient, capitanejat pel pintor Francesc Camps i Ribera, que organitzà una primera exposició monogràfica d'homenatge al mestre català a les Galeries Dalmau de Barcelona el febrer de 1922 titulada «Exposició de dibuixos i pintures de

36. Baiarola, 1930b: pàg. 6.

37. Al revers del quadre trobem una etiqueta: Número «20» amb tinta negra i el títol «Lassitud» amb llapis blau. Aquesta etiqueta confirma la participació de l'obra en la mostra «Exposició d'una gran part de les obres pintades i dibuixades des de l'1900 per En Nonell», Faiança Català, Barcelona, del 15 de gener al 13 de febrer de 1910; Plana, 1917: 164, cat. núm. 132. *Legado Espona. Catálogo-guía*, Barcelona, Junta de Museos, 1958, cat. núm. 122, pàg. 12. Benet, 1934a: 305.

38. Baiarola, 1930b: 6.

FIGURA II. Isidre Nonell, *Lassitud*, 1910. Oli sobre tela, 59,5 × 72,7 cm. Signat i datat «nonell. / 1910» a l'angle inferior dret. Llegat de Santiago Espona, 1958. Núm. del catàleg: 065623-000. MNAC. Antiga col·lecció de Fernando Benet.

Isidre Nonell»,³⁹ amb obres cedides pel col·leccionista. Igualment, en una segona mostra, «Recull d'obres d'En Isidre Nonell. Pintures i dibuixos»,⁴⁰ celebrada el juny de 1925 a les Galeries Dalmau, instal·lades ja al passeig de Gràcia, 62, Fernando Benet va prestar un total de quatre pintures de l'artista i diversos dibuixos, com ara la famosa *Autocaricatura* (1909) (figura 12).

Per acabar, el reconeixement pel mestre català, el compartí també amb el marxant, editor i crític d'art Joan Merli, que el desembre de 1928 va organitzar a la Sala Gran de les Galeries Laietanes una exposició titulada «99 dibuixos de Nonell»,⁴¹ que va tenir una gran repercussió en la vida artística catalana

39. Arxiu Rafael i Maria Teresa Santos Torroella. Arxiu Municipal de Girona, *Exposició de dibuixos i pintures de Isidre Nonell*, organitzada pel Saló Nou Ambient de les Galeries Dalmau, Portaferrissa, 18, Barcelona, del 15 al 28 de febrer de 1922. El grup estava format pels artistes Francesc Camps i Ribera, Francesc Vidal Galícia, Antoni Roca i Ramon Soler Liró, entre d'altres.

40. Arxiu Rafael i Maria Teresa Santos Torroella. Arxiu Municipal de Girona, *Recull d'obres d'En Isidre Nonell. Pintures i dibuixos*. Exposició Galeries Dalmau, Passeig de Gràcia, 62, Barcelona. Juny de 1925.

41. AHCB, *99 Dibuixos de Nonell*. Exposició Sala Joan Merli dins les Galeries Laietanes, Corts, 613, Barcelona, del 15 al 29 de desembre de 1928.

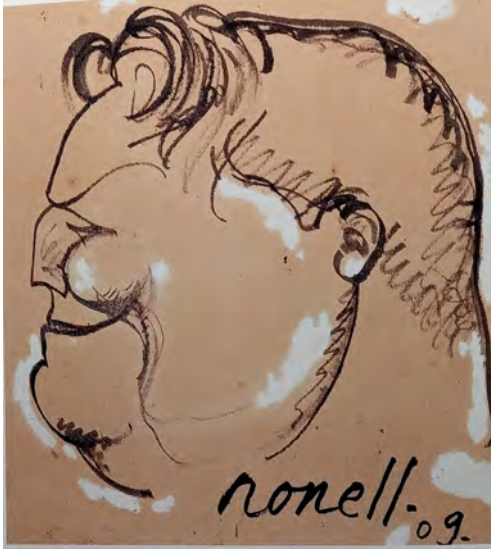

FIGURA 12. Isidre Nonell, *Autocaricatura*, 1909. Tinta xinesa i gouache blanc sobre paper, 22 × 20 cm. Signat i datat «nonell/09» a l'angle inferior dret. Fundació Francesc Gòdia, Barcelona.

del seu temps.⁴² Amb aquesta mostra, el marxant volia reivindicar la seva faceta com a dibuixant i posar en valor el dibuix com a objecte de col·lecció. Alhora, aquells mateixos anys, altres galeries de la ciutat, com El Camarín,⁴³ La Pinacoteca⁴⁴ i la Sala Parés,⁴⁵ també van dedicar mostres a l'insigne artista i l'obra de Nonell va anar adquirint cada vegada més interès entre el públic i els col·leccionistes.

El mes de juliol de 1934, la revista *Art*, dirigida per Joan Merli, va dedicar un número extraordinari al pintor Isidre Nonell⁴⁶ on es van publicar moltes imatges de les seves obres conserva-

des en col·leccions particulars, fins aleshores inèdites.⁴⁷ Entre les pintures publicades de la col·lecció de Fernando Benet destaquem *Cap de gitana*⁴⁸ (1906) i *La Juana*⁴⁹ (1906), que avui en dia es conserven al MNCARS de Ma-

42. Segons s'anunciava a la revista *Les Arts Catalanes*, núm. 3, desembre 1928, [s. p.]; Benet, 1928: 14.

43. *Exposición de Isidro Nonell: cuadros y dibujos*, El Camarín, Barcelona, 7 de diciembre (1921-1927).

44. Benet, 1928: 14. La Pinacoteca va organitzar una exposició d'obres de Nonell pertanyents a les col·leccions de Joan Valentí i Santiago Julià.

45. Benet, 1928: 14. La Sala Parés va organitzar una «Subhasta d'art» del 17 al 24 de novembre de 1928 amb obres d'Isidre Nonell. Vegeu: Maragall, 1975: 189.

46. Benet, 1934a: 291-316. Junoy, 1934: 320-321. Camps-Ribera, 1934: 327-330.

47. Destacaven els col·leccionistes següents: la senyora vídua d'Álvarez, Miquel Artús, Josep Barbey, Andreu Bassas, Ferran Benet, Jaume Casanellas, Santiago Julià, Carles Junyer, Josep Graells, Alexandre Plana, Lluís Plandiura, Lluís Rocamora, Josep Sala, Florentí Taxonera, Joan Valentí, Climent Vidal i el fotògraf Joan Vidal i Ventosa. El fotògraf Francesc Serra va col·laborar amb la revista aportant-hi nombroses imatges d'obres de Nonell contingudes en el seu arxiu.

48. Benet, 1934a: 308.

49. Junoy, 1934: 324.

drid, *Retrat de dona* (1910), *Soledad* (1902) i *Cap de dona*⁵⁰ (1910), una de les obres més importants de l'etapa de maduresa del pintor. Finalment, es van catalogar unes cent seixanta pintures i alguns centenars de dibuixos, que va esdevenir una antologia gairebé completa de les seves obres mai feta fins aleshores.

Exposició de la col·lecció de Fernando Benet a les Galeries Laietanes

El mes d'octubre de 1930 es va celebrar a les Galeries Laietanes una important exposició de la col·lecció particular de Fernando Benet. Amb aquesta mostra es volia, sobretot, donar a conèixer, difondre i revalorar la seva col·lecció d'art, constituïda per un dels reculls més importants de pintura catalana moderna del seu temps, alhora que fomentar el col·leccionisme artístic entre el públic amateur.

Tot i les espaioses sales de les Galeries Laietanes, aquestes no van ser suficients per exhibir la totalitat de la col·lecció; per tant, se'n va fer una tria escollint únicament les obres més representatives. D'aquesta manera, Francesc Serra⁵¹ realitzà un ampli reportatge fotogràfic on es podia contemplar una selecció de les obres més destacades d'un total de cent trenta pintures exhibides (figura 13).⁵² També van disposar una sala dedicada als dibuixos de Nonell.

El prefaci del catàleg el va signar l'escriptor Francesc Pujols, deixeble del seu pare al col·legi del carrer dels Escudellers i gran amic de joventut del col·

50. Benet, 1934a: 304. Diversos autors, 1994: 28. Si bé va ser l'advocat Benet qui va adquirir l'obra, no disposem d'informació sobre aquest quadre fins a 1969, després de la mort del col·leccionista, quan la Sala Parés organitzà una exposició amb els dibuixos de Nonell i comptà amb la col·laboració de la col·lecció privada de la vídua de Benet.

51. AFB 3-120, Francesc Serra Dimas, 1930.

52. Els autors de les obres exhibides eren, segons el catàleg: Albesa, Alsina, Benet (R.), Bosch Roger, Cabanyes, Camps, Canals, Capmany, Carles, Colom, Daura, Duran Camps, Elias (F.), Espinal, Galwey, Gili Roig, Guitart, Humbert, Isern, Junyent (O.), Juñer, Labarta, Laporta, Llavanera, Mallol, Matilla, Marquès Puig, Martí Alsina, Meifrèn, Mercadé (J), Mercadé (L), Julio Moisés Fernández de Villasante, Mompou, Mumbrú, Nonell, Oliver, Padilla, Pascual (Iu), Perrin, Pichot, Porcar, Puig Perucho, Pujol, Regoyos, Ricart, Rincón, Rusiñol, Serra, Sisquella, Sunyer, Tarruella, Torné Esquius, Togores, Urgell (R.), Vicens, Vidal Gomà, Vila Arrufat i Vila Puig.

FIGURA 13. Francesc Serra Dimas, *Exposició de la collecció de Fernando Benet a les Galeries Laietanes*, octubre de 1930. Fons Francesc Serra Dimas. Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

leccionista, al qual l'unia l'amor per la pintura. En el text, Pujols reconeixia Fernando Benet com a colleccionista pintor:

Jo, que sabia que en Ferran Benet era pintor, el vaig retrobar colleccionista. Un colleccionista pintor. La collecció Ferran Benet és diferent de les altres magnífiques colleccions que avui honoren la ciutat de Barcelona i la cultura catalana [...]. La collecció de Ferran Benet no és l'obra d'un pur admirador, sinó que és l'obra d'un pintor. En Benet té les teles, no com si les hagués comprades, sinó que és l'obra d'un pintor. En Benet té les teles, no com si les hagués comprades, sinó que és l'obra d'un pintor. En Benet té les teles, no com si les hagués comprades, sinó que és l'obra d'un pintor. En Benet té les teles, no com si les hagués comprades, sinó que és l'obra d'un pintor. Quan una obra va a parar a les seves mans, és com si li hagués sortit de les mans. Passa a ésser filla seva. És un colleccionista que ha trobat la manera d'ésser pintor sense pintar — de la mateixa manera que jo he trobat la manera de passar l'estiu tot l'any a la torre —. Ell, que estima la naturalesa tant com jo, ha trobat la manera d'empresonar-la dintre d'aquells marcs [...]. La collecció de Ferran Benet és, doncs, la seva obra.⁵³

La mostra va ser tot un èxit i va rebre el reconeixement tant del públic — «Hom pot constatar que la gent visitava aquesta exposició de les Galeries

53. Pujols, 1930: 4.

Laietanes a corrua feta. Hom pot constatar l'admiració dels visitants davant una quantitat tan considerable d'obres triades pel senyor Ferran Benet»—⁵⁴ com de la crítica. Segons l'historiador i crític d'art Joaquim Folch i Torres, aleshores director dels Museus d'Art de Catalunya: «És una idea excel·lent la d'estimular els nostres col·leccionistes d'art a exhibir les pròpies col·leccions al públic», per als quals la col·lecció esdevenia «una mena de projecció d'ell mateix» que els permetia «posar-se en contacte amb aquest moviment artístic modern de Catalunya, cada dia més intens i cada dia més interessant».⁵⁵ Per a Folch i Torres, el col·leccionista revelava la seva personalitat a través de les obres d'art escollides, enriquia els nostres valors morals i alhora es movia al pas de la mateixa producció artística. En aquesta mateixa línia, reconeixia en Fernando Benet un:

advocat d'anomenada, tipus complet d'home civilitzat, en el qual la passió per la bellesa predomina, ha format una col·lecció de pintors catalans moderns [...] i ens dona una gran lliçó [...] de dignitat ciutadana [...] al marge de les hores d'una vida activíssima de treball hi planta aquest jardí de contemplació i emoció estètica, que són els quadres ornant els murs de casa seva.⁵⁶

Fernando Benet, als ulls de la crítica, havia creat una col·lecció ben feta, amb un criteri estètic rigorós: «Quan un pur amor a l'art la selecciona, no és una llista de quadres, sinó un tros de la vida espiritual de un poble».⁵⁷ Segons Folch i Torres, amb aquesta col·lecció Fernando Benet conjuminava els valors de vida artística catalana amb els de la vida civil: «L'arbre que dona fruits de civilitat com és aquest del col·leccionista no és un arbre mort sinó reblert de sables substancioses».⁵⁸

És important destacar que Benet fou àmpliament considerat un dels col·leccionistes més apassionats i intel·ligents de la seva generació, posseïdor d'una nombrosa i ben escollida col·lecció de pintura catalana moderna que destacava pel seu eclecticisme i per estar formada per artistes del seu temps, sense limitar-se a escoles ni a tendències: «En la col·lecció del senyor Ferran Benet hi ha les signatures més prestigioses de l'art català contemporani des

54. Baiarola, 1930b: 6.

55. Folch i Torres, 1930: 4.

56. *Ibidem*.

57. *Ibidem*.

58. *Ibidem*.

de Ramon Martí Alsina, passant per Santiago Rusiñol, fins als de les darreres promocions dels artistes de Catalunya».⁵⁹

Convé ressaltar que una part de la col·lecció de Fernando Benet va ser confiscada per la Generalitat republicana de la seva casa del carrer del Baró de la Barre, a l'inici de la Guerra Civil, i portada al Palau Nacional de Montjuïc.⁶⁰ En l'actualitat, disposem d'un total de vint-i-cinc fitxes d'identificació d'obres, tot i que probablement van ser-ne més. Entre elles trobem alguna mostra de pintura religiosa del segle XVII, pintura de gènere del segle XIX i una obra del pintor simbolista txec Jan Preisler. La immensa majoria, però, correspon a quadres de pintura catalana moderna: Francesc Labarta, Domènec Carles, Francesc Camps i Ribera, Ricard Urgell, Joaquim Sunyer, Josep Berga, Ramon Pichot, Marià Llavenera, Joan Colom, Marià Espinal, Joan Cardona, Enric Galwey, etc. Segons la documentació consultada, a la fi del conflicte, durant els dies 15 de juliol i 2 de setembre de 1939, les obres van ser retornades a la seva família.

Els amics artistes

El seu compromís amb els artistes va donar lloc a intenses relacions d'amistat amb figures com Frederic Marès, Ricard Canals, Marià Espinal, Rafael Benet i Joan Colom, entre d'altres. La documentació que demostra aquestes amistats és quantiosa i diversa, digna d'un estudi ampli i exhaustiu. En primer lloc, pel que fa a l'amistat que Benet va mantenir amb Marès, sabem que fou estreta i lleial, però també artística i professional. Al Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès es conserven quatre fotografies d'un dinar al camp, a Llagostera, realitzades l'any 1920 i d'autoria desconeguda. Tot i

59. Baiarola, 1930a: 4.

60. Sabem de la seva confiscació gràcies a la nostra recerca feta en un petit llibre de registre dels propietaris que porta per títol *Anotacions relatives a l'ordenació de fitxers*, posteriorment denominat *Llibre de recuperacions 1936-1939* pel bàndol franquista, que es troba al departament de Registre i Gestió de Col·leccions del MNAC. Aquest era un llibre on es registrava de manera ordenada el nom dels propietaris i de les obres confiscades de les seves col·leccions privades durant la Guerra Civil. Aquest llibre estava connectat amb les seves corresponents fitxes d'identificació de cada peça, que es conserven a l'Arxiu Nacional de Catalunya i que avui en dia estan digitalitzades. ANC, *Fitxes d'identificació de peces d'art, 1936-1939*. Fons: ANCI-1/Generalitat de Catalunya (Segona República). Departament de Cultura. Servei del Patrimoni Històric-Artístic i Científic. Ref. ANCI-1-T-7612 a ANCI-1-T-9073.

que alguns dels presents no estan identificats, s'hi pot reconèixer Frederic Marès, Ramon Alsina Amils, Joan Colom, Fernando Benet i els seus fills, Maria Isabel i Tomás.⁶¹ Amb pràcticament els mateixos protagonistes, hi ha una altra fotografia, aquesta vegada de l'estiu de 1921, a Tossa de Mar i l'autor de la qual fou el pintor Joan Colom. En aquest cas, a banda de Marès, Benet i Alsina, s'hi afegeix el pintor Frederic Masriera i Vila. La fotografia, com s'observa en les realitzades a Llagostera, capta perfectament l'essència del moment: una trobada entre amics (figura 14). El vincle entre Benet i Marès, però, no només queda documentat amb aquestes fotografies; el Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès també disposa de correspondència entre els il·lustres. Una carta del 16 de setembre de 1941 dona referències dels serveis jurídics que Benet prestava a Marès, fet que, segurament, s'aniria repetint al llarg de la seva relació.⁶² En segon lloc, trobem una carta del 30 de juliol de 1951 on Benet felicita Marès en la recepció de la Gran Creu de l'Orde Civil d'Alfons X el Savi.⁶³ Finalment, una carta sense datar reafirma una vegada més la bona amistat entre els personatges, ja que Benet escriu unes paraules d'agraïment a Marès, que l'acabava d'obsequiar amb un relleu.⁶⁴

Amb el pintor Joan Colom i Augustí, sempre present a les estades a Tossa de Mar, és convenient puntualitzar que el vincle no només era aquest, sinó que Benet va ser un dels col·leccionistes més importants d'aquest artista i, a més a més, sempre va procurar dinamitzar-lo. En un dels primers escrits que Joan Sacs va dedicar a Joan Colom, publicat el mes de juny de 1925 a la revista *La Ciutat & la Casa*, dues de les imatges que il·lustren l'explicació són de Benet i en el text hi ha el *Paisatge amb pallers* (1922) i, justament a la portada de la publicació, l'obra *L'home del paraigua* (1923).⁶⁵ Aquesta voluntat de donar visibilitat a l'artista també es fa evident en una fotografia conservada a l'Arxiu Històric Fidel Fita, d'Arenys de Mar, en la qual observem Benet assistint a l'acte de clausura de l'exposició dedicada al pintor Joan Colom. El col·leccionista està situat al centre de la imatge i l'acompanyen el seu fill Tomás, la seva filla

61. Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès. Fons personal Frederic Marès: Fotografies de Llagostera, 1920.

62. Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès. MFM-743. Carta de Fernando Benet a Frederic Marès, Barcelona, 16 de setembre de 1941.

63. Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès. MFM-744. Carta de Fernando Benet a Frederic Marès, Barcelona, 30 de juliol de 1951.

64. Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès. MFM-745. Carta de Fernando Benet a Frederic Marès, Barcelona, sense datar.

65. Sacs, 1925: 30-35 i portada de la revista.

FIGURA 14. Joan Colom Augustí, *Tossa de Mar*, 1921. D'esquerra a dreta: Frederic Marès, Ramon Alsina, Fernando Benet i Frederic Masriera. Fons personal Frederic Marès. Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès.

Enriqueta i la seva mare Eulàlia. L'esdeveniment, celebrat a les Galeries Dalmau de Barcelona l'any 1926, va ser organitzat per Fernando Benet i hi van assistir nombroses personalitats de la cultura del moment, com els músics Francesc Costa, Josep Mompou i Jaume Pahissa, el crític d'art Rafael Benet i el mateix pintor Joan Colom, tots ells presents a la fotografia esmentada (figura 15).⁶⁶ Més endavant, el desembre de 1929, la Sala Parés va acollir una altra mostra de l'obra de Colom,⁶⁷ a qui, a més a més, se li va retre homenatge amb un acte organitzat per Alexandre Cardunets, Domènec Carles, Josep Maria de Sagarra i, igualment, Fernando Benet, entre molts d'altres.⁶⁸

Així mateix, cal recordar l'amistat que Benet va establir amb els germans i col·leccionistes d'art Sebastià i Carles Junyer i Vidal, veïns del barri barceloní de Vallcarca, on es reunien habitualment. Per qüestions professionals, al diari *El Liberal* Fernando Benet va coincidir amb Carles Junyer, que era crític d'art i de teatre.⁶⁹

66. «La clausura de la exposició Colom». *Diario de Barcelona*, 11-6-1926, portada del diari.

67. Duran de Valencia, 1929: 5.

68. Arxiu de la Societat del Gran Teatre del Liceu, UAB, Full informatiu de l'*Homenatge a Joan Colom*, Sala Parés, 1929.

69. Segons ens ho va explicar Elena Boissel Benet, neta del col·leccionista, en una entrevista a Barcelona el dia 15 de juny de 2022.

FIGURA 15. Fernando Benet assistint a l'acte de clausura de l'exposició dedicada al pintor Joan Colom, 1926. Fons personal Joan Colom Augustí. Arxiu Històric Fidel Fita.

Finalment, és interessant citar la seva participació en l'organització de l'exposició d'homenatge a Ricard Canals, on, a banda de Benet, també van col·laborar l'escultor Josep Clarà, l'antiquari i col·leccionista Josep Valenciano, l'escriptor i crític d'art Joaquim Ciervo, el periodista Ignasi Agustí i els pintors Francesc Labarta i Víctor Moya.⁷⁰ La mostra va tenir lloc a les Galeries Syra, entre els dies 5 i 18 d'octubre de 1940, i va tenir una gran repercussió a la premsa de l'època.⁷¹

Represa cultural durant la postguerra

Amb la guerra encara recent, Benet va continuar actiu en la seva activitat com a col·leccionista i, igualment, va reprendre la seva labor dinamitzadora, sobretot als Amics dels Museus de Catalunya. A l'entitat, on era vocal, va destacar com a col·laborador fidel en la realització d'exposicions i va participar en les mostres dedicades a Ramon Martí i Alsina (1941) i Vicente López (1943) i en

70. AHCB, Full de sala de l'*Exposición en recuerdo y homenaje del gran pintor Ricardo Canals*, Galeries Syra, 1940.

71. Junoy, 1940: II.

la coneguda «Un siglo olvidado de pintura catalana 1750–1850» (1950), totes celebrades al Palau de la Virreina, així com en l'exposició d'Antoni Caba i Francesc Miralles, presentada a les Galeries Laietanes (1947). En aquest sentit, al llibre dels setanta anys dels Amics dels Museus de Catalunya, on es recullen aquestes referències,⁷² es recorda així la seva participació a l'exposició de Martí i Alsina:

Joan Pau Bosch, Manuel Rocamora i Alfons Macaya es responsabilitzen de l'elaboració del catàleg i Josep Valenciano i Ferran Benet s'encarreguen de la localització de les obres. Aquest darrer és, a més, el comissari de l'exposició i lluitarà per aconseguir la donació d'alguna obra del pintor als museus barcelonins, posar el nom del pintor a un carrer de Barcelona, referenciar la casa on va néixer l'artista, organitzar un concert durant l'exposició i obtenir un ajut per a la vídua del pintor.⁷³

Una mostra més d'aquesta passió que el col·leccionista tenia vers l'obra de Martí i Alsina la trobem en una fotografia realitzada per Francesc Serra Dimas, on Benet disposa algunes de les peces que atresorava del pintor en un cavallet adornat amb robes i flors, la qual cosa donava una certa exclusivitat dins el conjunt (figura 16). Durant aquest període, també va formar part de la Sociedad Española de Amigos del Arte,⁷⁴ on va figurar com a soci des de 1941, i més endavant va ser soci subscriptor de l'editorial Cobalto, especialitzada en art i fundada el 12 de juny de 1947 a Barcelona, sota contracte signat al despatx del mateix advocat Fernando Benet.⁷⁵ Juntament amb el contracte d'aquesta societat, a l'arxiu personal de Rafael Santos Torroella i María Teresa Bermejo, conservat a l'Arxiu Municipal de Girona, també es poden consultar tres cartes entre Benet, Santos i Bermejo, una correspondència que ens deixa entreveure l'estima i la confiança que hi havia entre aquests.⁷⁶

72. Serra, 2003: 28 i 36.

73. Serra, 2003: 24.

74. «Lista de socios de la Sociedad Española de Amigos del Arte». *Arte español: revista de la Sociedad Española de Amigos del Arte*, tomo 13, vol. 26, núm. 2, 1941, s. p.

75. Arxiu Rafael i Maria Teresa Santos Torroella. Arxiu Municipal de Girona, Contrato de Sociedad Civil Editorial «Cobalto» otorgado por D. José M. Junoy, Dn. Rafael Santos y María Teresa Bermejo. Barcelona, 12 de juny de 1947.

76. Arxiu Rafael i Maria Teresa Santos Torroella. Arxiu Municipal de Girona, Cartes de Fernando Benet a Rafael Santos Torroella i María Teresa Bermejo. Barcelona, 8 de setembre de 1949 (signatura topogràfica R4517); Barcelona, 20 de març de 1950 (signatura topogràfica R4515); Barcelona, 14 d'octubre de 1950 (signatura topogràfica R4516).

Amb Benet ja jubilat, la seva col·laboració en actes com els esmentats fins ara va anar a menys; ara bé, la seva col·lecció encara era ben present. Un dels exemples va ser la participació a l'exposició d'homenatge a Isidre Nonell, on, en aquesta ocasió, l'esposa del col·leccionista, Concha Mur, va ser anomenada entre els diferents col·leccionistes particulars que van deixar obra per a la mostra de la Sala Barcino, celebrada els mesos de febrer i març de 1948.⁷⁷ Poc després, el 21 de març de 1950, arribava un dels moments més emotius per a la seva tasca com a col·leccionista. Els Amics dels Museus de Catalunya, en un acte d'homenatge que va tenir lloc a casa de Fernando Benet, a la Vila Eulàlia, li van lliurar la Medalla d'Or de l'entitat i, uns mesos després, la revista *Liceo* ho relatava de la manera següent:

FIGURA 16. Francesc Serra Dimas, *Tres retrats de Ramon Martí i Alsina a la col·lecció de Fernando Benet*, c. 1950. Fons Francesc Serra Dimas. Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

Recordamos al abogado Fernando Benet que ya desde su juventud fué un enamorado de todo cuanto al Arte se refería. Sus entusiasmos por la pintura y sus relaciones con destacados artistas de su tiempo, al compás de inquietudes y de su sentir moderno, afinando aún más criterio y crítica, y aleccionándonos en su plenitud de experto coleccionista.⁷⁸

Fernando Benet va morir el 16 de maig de 1954 i, al cap de poc temps, el seu amic Rafael Benet, a la *Revista: Semanario de Información, Artes y Letras*, li va dedicar un article tot aprofitant per aclarir que, encara que compartien cognom, no eren família, ni tan sols de parentiu llunyà. A banda d'això, Benet va voler aprofundir en el paper que el col·leccionista havia tingut dins el panorama artístic català. En paraules de Rafael Benet: «La colección de pintura contemporánea de Benet alcanzó en un cierto momento una significación

77. *Exposición de Homenaje a Isidro Nonell (1873-1911)*, Sala Barcino, del 28 de febrer al 21 de març de 1948.

78. «Homenaje a nuestro consorcio Don Fernando Benet Rasbó». *Liceo. Revista Gráfica Selecta*, maig de 1950, any 7, núm. 57, s. p.

ciudadana muy efectiva. Benet, con Plandiura, con José Sala y con Barbey, fueron en un cierto momento los genuinos coleccionistas de pintura catalana viviente».79

Estat actual de la col·lecció

Després de la mort del col·leccionista, la seva vídua, Concha Mur, va posar a la venda un nombre important d'obres que van tornar de nou al mercat artístic a través de mostres i subhastes, com les organitzades per la Sala Parés i la Sala Vayreda, propietat de la família Maragall.⁸⁰ Pel que fa a les exposicions més destacades d'aquestes sales, entre els mesos de maig i desembre de 1969, encapçalen la llista «Isidre Nonell 33 Dibuixos. Procedents de la col·lecció de F. Benet»⁸¹ i «Obras antiguas de pintores modernos».⁸² En aquestes vendes apareixen obres de nous artistes adquirides després de la Guerra Civil, com Joaquín Sorolla, Francesc Gimeno, Laureà Barrau, Antoni Caba i Ramon Casas, entre d'altres.

Avui en dia, algunes de les obres que havien format part de la col·lecció Benet es troben en col·leccions particulars, com la titulada *Hortes de Valls* de Jaume Mercadé o *Paisatge* de Rafael Benet, dins la col·lecció de Joan Uriach. Altres peces es conserven en col·leccions públiques, com per exemple *Gitana amb mocador al cap*⁸³ (1904) i *Lassitud*⁸⁴ (1910) d'Isidre Nonell, així com *Estudi*

79. Benet, Rafael. «Don Fernando Benet», *Revista: Semanario de Información, Artes y Letras*, any 3, núm. 115, 24-30 de juny de 1954, pàg. 6.

80. «Exposiciones de Arte. Mir, Gimeno, Casas [...] Procedentes de la colección Fernando Benet. Sala Parés». *La Vanguardia*, 27-6-1969, pàg. 29. «Exposiciones de Arte. Subastas Sala Vayreda. A. Caba, Colom, J. Obiols [...] Colección Fernando Benet». *La Vanguardia*, 7-10-1969, pàg. 26.

81. *Isidre Nonell 33 Dibuixos. Procedents de la col·lecció de F. Benet*, Sala Parés, Barcelona, del 28 de maig al 6 de juny de 1969.

82. A la mostra «Obras antiguas de pintores modernos», Sala Parés, Barcelona, desembre de 1969, es van posar a la venda, segons el catàleg, obres de Francesc Camps-Ribera, *Bust de dona*; Domènec Carles, *La processó*; Francesc Domingo, *Nu*; Francesc Labarta, *Paisatge, Cal Pere*, signada i datada el 1922 (presentada i exposada al Concurs Plandiura de 1922-1923); Pere Pruna, *Nu*; Joan Serra, *Paisatge*, 1919; Alfred Sisquella, *Bodegó*; Josep de Togores, *Noia, Nu al balcó*, etc.

83. Benet, 1934a: 312. *Exposición de Homenaje a Isidro Nonell (1873-1911)*, Sala Barcino, Barcelona, del 28 de febrer al 21 de març de 1948. *Legado Espona. Catálogo-guía*, Barcelona, Junta de Museos, 1958, cat. núm. 120, pàg. 12.

84. *Legado Espona. Catálogo-guía*, Barcelona, Junta de Museos, 1958, cat. núm. 122, pàg. 12

*del pintor*⁸⁵ de Joan Colom, que van ser venudes a Santiago Espona per Fernando Benet o per la seva vídua i que actualment es conserven a les reserves del MNAC. També diversos olis i dibuixos d'Isidre Nonell es poden contemplar a les sales permanents del MNCARS de Madrid. Aquestes obres, com *El terrat* (figura 17), *La Juana* o *Cap de gitana*, van ser adquirides pel Museo Español de Arte Contemporáneo (MEAC) de Madrid a Concepción Mur, vídua de Benet,⁸⁶ l'any 1961. Per la seva banda, altres obres estarien en mans privades i fundacions, com la pintura a l'oli titulada *Marina* de Ramon Martí i Alsina, dins la col·lecció BBVA (figura 18), l'*Autocaricatura* (1909) d'Isidre Nonell a la Fundació Francesc Gòdia de Barcelona i el dibuix *Els envejosos* a la col·lecció El Conventet.

FIGURA 17. Isidre Nonell, *El terrat*, ca. 1894-1896. Oli sobre tela, 30 × 62,5 cm. Signat «I. Nonell» a l'angle inferior esquerre. Núm. de registre: ASO1912. MNCARS. Antiga col·lecció de Fernando Benet.

Per concloure, podem afirmar que, amb les seves adquisicions, Fernando Benet no solament va marcar un determinat gust artístic, sinó que també esdevingué una figura molt important de l'engranatge del mercat de l'art de la seva època. Un bon exemple n'és la seva contribució a la valoració de l'obra de pintors com el mestre Ramon Martí i Alsina.⁸⁷ Així mateix, va fer pujar la còrtizació de la pintura del seu gran amic Joan Colom:

85. *Legado Espona. Catálogo-guía*, Barcelona, Junta de Museos, 1958, cat. núm. 168, pàg. 13.

86. L'adquisició de les obres segons consta en l'expedient va tenir lloc el 29-12-1961 (O.M. 29-12-1961) i el 1988 es van adscriure al Museu Nacional Centro de Arte Reina Sofía.

87. El dia 1 de desembre de 1928 es va publicar un article a la *Gasetta de les Arts* sobre l'obra de Martí Alsina, aprofitant la venda d'algunes de les seves obres subhastades a Can Maragall a preus elevats, entre elles, un *Bodegó* comprat per Ferran Benet per 10.000 pessetes. Gifreda, 1928: 5-6.

FIGURA 18. Ramon Martí i Alsina, *Marina*. Oli sobre tela, 60,9 × 173 cm. Núm. d'inventari 132. Col·lecció BBVA. Aquesta obra va estar a la Sala Parés el juny de 1969, segons l'etiqueta del dors.

Ferran Benet té avui una magnífica col·lecció de pintures de Colom, que va fent amb els anys. Benet, jugant fort damunt la carta delicada de l'amistat, no s'ha pas errat. Ferran ha fet pujar la cotització de la pintura de Colom d'una manera respectable. Actualment Colom és un dels nostres pintors que més es paguen. Heus ací com no sempre els sentiments s'equivoquen [...] Visca la bona fe fins i tot en el colleccionisme.⁸⁸

Fernando Benet va ser un colleccionista culte, intel·ligent, generós i obert a mostrar les seves obres al públic. Va saber estimar no només la pintura, sinó també els seus autors, i va contribuir a la seva promoció i al seu desenvolupament artístic.

Referències bibliogràfiques

- ALSINA GALOFRÉ, Esther (2019). «El llegat de Feliu Sala Barnades (1873–1924) al Museu Nacional d'Art de Catalunya». A: *Collecionistes que han fet museus*. Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- BARÓN BORRÀS, Ester (2020). *El marxant i editor Joan Merli i Pabissa (1901–1995). Promoció, difusió i colleccionisme de l'art català entre 1920 i 1950* (tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona. Departament d'Història de l'Art.
- BAIAROLA (pseudònim de Rafael Benet) (1930a). «La col·lecció Ferran Benet serà exhibida a Galeries Laietanes». *La Veu de Catalunya. Diari Català d'Avisos, Notícies y Anuncis*, any 40, núm. 10709, 1-10-1930, Ed. Vespre, pàg. 4.
- (1930b). «La col·lecció Benet a Galeries Layetanes». *La Veu de Catalunya. Diari Català d'Avisos, Notícies y Anuncis*, any 40, núm. 10718, 11-10-1930, Ed. Vespre, pàg. 6.

88. Baiarola, 1930b: 6.

- BELTRÁN, Clara; RAMON, Artur (2015). «Algunos apuntes para una historia del anticuariado en Barcelona: 1900–1936». A: Alsina, Esther; Beltrán, Clara (eds.). *El reverso de la Historia del Arte. Exposiciones, comercio y coleccionismo (1850–1950)*. Gijón: Trea.
- BENET, Rafael (1928). «La figura d'Isidre Nonell». *Gasetta de les Arts*, núm. 4, 1-12-1928, pàg. 14.
- (1934a). «Isidre Nonell com a bandera». *Art. Publicació de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art*, vol. 1, núm. 10 extraordinari, juliol de 1934, pàg. 291–316.
- (1934b). «Tossa, Babel de les Arts». *Art. Publicació de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art*, volum 2, núm. 1, octubre de 1934, pàg. 8.
- (1935). «Conversa d'estiu». *La Veu de Catalunya. Diari Català d'Avisos, Notícies y Anuncis*, any 45, núm. 12183, 7-7-1935, Ed. Matí, pàg. 9.
- (1954). «Don Fernando Benet». *Revista. Semanario de Información, Artes y Letras*, any 3, núm. 115, 24–30 de juny de 1954, pàg. 6.
- BLADÉ DESUMVILA, Artur (1967). *Francesc Pujols per ell mateix*. Barcelona: Pòrtic.
- BOSCH, Glòria; PORTELL, Susanna (2007). *Berlín > Londres > París > Tossa. La tranquil·litat perduda: [exposició] del 20 de juliol al 16 de setembre de 2007* (catàleg de l'exposició). Girona: Centre Cultural de Caixa Girona.
- CAMPS-RIBERA, Francesc (1934). «Isidre Nonell». *Art. Publicació de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art*, volum 1, núm. 10 extraordinari, juliol de 1934, pàg. 327330. *Catálogo Ilustrado de la Tercera Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas*. Barcelona: J. Thomas & Cia., 1896.
- CORALI (1930). «Dues colleccions particulars». *D'Ací i d'Allà*, vol. 19, núm. 155, novembre de 1930, pàg. 383.
- DURAN DE VALENCIA, Miquel (1929). «Els nostres artistes. Joan Colom, pintor català». *La Veu de Catalunya. Diari Català d'Avisos, Notícies y Anuncis*, any 39, núm. 10455, 6-12-1929, Ed. Matí, pàg. 5.
- «En el Círculo Artístico ha tenido efecto otra reunión [...]». *La Vanguardia*, 30-10-1932, pàg. 10.
- ESCOLANO, Silvia (2019). «2.4 Las casas de Subastas en Barcelona: 1881–1936». *Butlletí de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi*, núm. 33, pàg. 221 [en línia]. <https://raco.cat/index.php/ButlletiRACBASJ/article/view/376328> (consulta: 25 gener 2023).
- ESTEBAN I DARDER, Vicenç (1993). «El retorn de Georges Kars». A: *Georges Kars: 1882–1945, setembre–octubre 1993*. [Tossa de Mar]: Patronat del Museu Municipal de Tossa de Mar, pàg. 11.
- «Exposiciones de Arte. Mir, Gimeno, Casas [...] Procedentes de la colección Fernando Benet. Sala Parés». *La Vanguardia*, 27-6-1969, pàg. 29.
- «Exposiciones de Arte. Subastas Sala Vayreda. A. Caba, Colom, J. Obiols [...] Colección Fernando Benet». *La Vanguardia*, 7-10-1969, pàg. 26.
- FOLCH I TORRES, Joaquim (1930). «La collecció Ferran Benet (Galeries Layetanes)». *La Veu de Catalunya. Diari Català d'Avisos, Notícies y Anuncis*, any 40, núm. 10720 15-10-1930, Ed. Matí, pàg. 4.

- GIFREDA, Màrius (1928). «Comentaris a la valoració de les obres d'art». *Gasetta de les Arts*, 1-12-1928, pàg. 5-6
- «Homenaje a nuestro consorcio Don Fernando Benet Rasbó». *Liceo. Revista Gráfica Selecta*, any 7, núm. 57, maig de 1950, s. p.
- IV Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas. Catálogo Ilustrado*. Barcelona: Imp. de Henrich y Cia., 1898.
- JUNOY, Josep Maria (1931). «Dues colleccions». A: *L'Actualitat Artística 1930-1931*. Barcelona: Llibreria Catalònia, pàg. 5-8.
- (1934). «Isidre Nonell». *Art. Publicació de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art*, vol. 1, núm. 10 extraordinari, juliol de 1934, pàg. 320-321.
- (1940). «Las exposiciones». *Destino*, núm. 170, 19-10-1940, pàg. 11.
- «La Actualidad en Barcelona». *Mundo Gráfico*, any 12, núm. 553, 7-6-1922, s. p.
- «La clausura de la exposició Colom». *Diario de Barcelona*, 11-6-1926, portada del diari.
- La pintura catalana. Els protagonistes dels segles XIX i XX* (1994). Barcelona: Carroggio; Ginebra: Albert Skira.
- LAPLANA, Josep de C.; PALAU-RIBES O'CALLAGHAN, Mercedes (2004). *La pintura de Santiago Rusiñol*. Barcelona: Mediterrània, vol. 3, catàleg sistemàtic, rep. núm. cat. 12.12, pàg. 12.
- Legado Espona. Catálogo-guía* (1958). Barcelona: Junta de Museos.
- «Lista de socios de la Sociedad Española de Amigos del Arte». *Arte español. Revista de la Sociedad Española de Amigos del Arte*, tom 13, vol. 26, núm. 2, 1941, s. p.
- MARÈS, Federico (1977). *El mundo fascinante del coleccionismo y las antigüedades: memorias de la vida de un coleccionista*. Barcelona: Museu Frederic Marès.
- MARAGALL, Joan Anton (1975). *Història de la Sala Parés*. Barcelona: Selecta.
- MORÉ AGUIRRE, David (2002). «Aquells feliços estius. El turisme a Tossa al primer terç del s. XX». *Programa de Festa Major d'Estiu. Tossa, Sant Pere, del 23 de juny al 2 de juliol*. Tossa de Mar: Arxiu Municipal de Tossa de Mar.
- «Nuestros artistas en la intimidad. Santiago Rusiñol». *La Tribuna. Diario Independiente*, 6-3-1912, s. p.
- PÉREZ CARRASCO, Yolanda (2018). *Patrimonio confiscado. La incautación y el éxodo de colecciones de arte privadas en Barcelona durante la Guerra Civil (1936-1939)*. Barcelona: Base.
- PLANA, Alexandre (1917). *L'obra d'Isidre Nonell*. Barcelona: Publicacions de la Revista.
- PUJOLS, Francesc (1930). «La collecció Ferran Benet». *La Veu de Catalunya. Diari Català d'Avísos, Notícies y Anuncis*, any 40, núm. 10711, 4-10-1930, Ed. Matí, pàg. 4.
- RAMON NAVARRO, Artur (2011). *Nonell en l'Edat d'Or de la pintura catalana (1885-1930)* (catàleg de l'exposició). Barcelona: Artur Ramon Art.
- SACS, Joan (1925). «Joan Colom». *La Ciutat & la casa*, juny de 1925, pàg. 30-35 i portada de la revista.
- SANS ORENGA, Martí (1987). *Breu història de l'Ateneu Barcelonès: amb tot allò que fa referència al Premi Crexells*. Rialp: Editora del Pallars.
- SERRA, Fausto (dir.) (2003). *70 anys d'amics: 1933-2003*. Barcelona: Amics dels Museus de Catalunya.

- VIDAL OLIVERAS, Jaume (1997). «Cobalto, història d'una iniciativa editorial (1947–1953)». *Locus Amoenus*, núm. 3, pàg. 221 [en línia]. <https://doi.org/10.5565/rev/locus.79> (consulta: 25 gener 2023).
- (2012). *Galerisme a Barcelona 1877–2012: descobrir, defensar, difondre l'art*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- VILÀ ROCA, Josep (2002). «El meu record de les casetes de platja». *Programa de Festa Major d'Estiu. Tossa, Sant Pere, del 23 de juny al 2 de juliol*. Tossa de Mar: Arxiu Municipal de Tossa de Mar.